

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Τέθηκε υπόψη μου από τον Σύλλογο «Ένωση Δωριέων Επιστημόνων» το ακόλουθο ερώτημα σχετικά με την επιχειρούμενη εγκατάσταση φωτοβολταϊκού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος 279.992 MW στη θέση «Μαλανδρίνο» Δ.Ε. Λιδωρικίου, Τολοφώνας, Δήμου Δωρίδος Π. Ε. Φωκίδας, Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, την οποία υπέβαλε η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Cero Development Hellas Μονοπρόσωπη Α.Ε.»:

«Είναι σύνομη η εγκατάσταση φωτοβολταϊκού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος 279.992 MW στη θέση «Μαλανδρίνο» Δ.Ε. Λιδωρικίου, Τολοφώνας, Δήμου Δωρίδος Π. Ε. Φωκίδας, Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας όπως αυτή προκύπτει από την οικεία Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που τέθηκε σε διαβούλευση λαμβάνοντας υπόψη ότι το έργο θα κατασκευασθεί εντός περιοχής με χαρακτηριστικά γης υψηλής παραγωγικότητας, σε οπτική επαφή από τους κατοίκους της περιοχής και σε εγγύτητα με αρχαιολογικό χώρο (αρχαιολογικός χώρος Μαλανδρίνου «Φυσκείς») και με ιστορικό μνημείο («Μύλος Κόταρη»); Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, ποιοι είναι οι κανόνες δικαίου που παραβιάζονται, ποια τα έννομα συμφέροντα που βλάπτονται και ποιους αφορούν;»

ΑΠΑΝΤΗΣΗ:

I. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΕΛΗΦΘΗΣΑΝ ΥΠΟΨΗ:

Προκειμένου να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την επιχειρούμενη εγκατάσταση φωτοβολταϊκού σταθμού (Φ/Σ) στη θέση «Μαλανδρίνο» Δ.Ε. Λιδωρικίου, Τολοφώνας, Δήμου Δωρίδος Π. Ε. Φωκίδας, Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και δη την τοποθεσία της επιχειρούμενης εγκατάστασης, τα χαρακτηριστικά της περιοχής και τα μέτρα που ελήφθησαν προκειμένου να περιορισθούν οι επιπτώσεις στο περιβάλλον, τέθηκε υπόψη μου η οικεία Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) όπως αυτή είχε αναρτηθεί προς διαβούλευση στο διαδίκτυο.

II. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ:

Εν προκειμένω, το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και δη παραγομένων από την ηλιακή ενέργεια εν γένει και ειδικά στην περιοχή, είναι το εξής:

A. Η αριθ. 49828/2008 (ΦΕΚ Β 2464): «Έγκριση πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού» (εφεξής ΕΧΣ ΑΠΕ), ιδίως δε το άρθρο 17 που έχει ως εξής:

«Άρθρο 17 Κριτήρια χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας

1. Ως περιοχές προτεραιότητας για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας μπορεί ενδεικτικά να θεωρηθούν οι περιοχές που είναι άγονες ή δεν είναι υψηλής παραγωγικότητας και κατά προτίμηση αθέατες από πολυσύχναστους χώρους, και με δυνατότητες διασύνδεσης με το Δίκτυο ή το Σύστημα. Ειδικότερα για τα νησιά πλην Κρήτης και Εύβοιας είναι επιθυμητή η κατά προτεραιότητα χωροθέτηση μικρών εγκαταστάσεων όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 4, 4, 8 παρ.8, του ν. 3468/2006 και στο άρθρο 2 της υπ' αριθμ. 19500/2004 κοινής υπουργικής απόφασης.

2. Ως ζώνες αποκλεισμού για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας, δηλαδή ζώνες στις οποίες πρέπει να αποκλείεται η εγκατάσταση τους, ορίζονται οι εξής κατηγορίες περιοχών: α. Τα κηρυγμένα διατηρητέα μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και τα άλλα μνημεία μείζονος σημασίας της παρ. 5 ββ) του άρθρου 50 του ν. 3028/2002, καθώς και οι οριοθετημένες αρχαιολογικές ζώνες προστασίας Α που έχουν καθορισθεί κατά τις διατάξεις του άρθρου 91 του ν. 1892/1991 ή καθορίζονται κατά τις διατάξεις του ν. 3028/2002, β. Οι περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης και του τοπίου που καθορίζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 19 παρ. 1 και 2 και 21 του ν. 1650/1986, γ. Οι πυρήνες των Εθνικών Δρυμών, τα κηρυγμένα μνημεία της φύσης και τα αισθητικά δάση που δεν περιλαμβάνονται στις περιοχές της προηγούμενης περιπτώσεως β'. δ. Οι οικότοποι προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας του δικτύου ΦΥΣΗ 2000 σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 2006/613/ΕΚ απόφαση της Επιτροπής (ΕΕ L 259 της 21.9.2006, σ. 1).ε. Τα δάση και οι γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 56 του ν. 2637/1998 όπως ισχύουν.

3. Ειδικώς για την εγκατάσταση Φωτοβολταϊκών Σταθμών σε πολυσύχναστους χώρους πρέπει, στο πλαίσιο της σχετικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης, να καθορίζονται τα κατά περίπτωση κατάλληλα μέτρα για να μην υπάρχει οπτική όχληση.

.....

B. Ο Ν. 2637/1998 ιδίως δε το άρθρο 56 παρ. 6 του νόμου αυτού, το οποίο ορίζει:

« .....

6. α) Σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης της οικείας περιφερειακής ενότητας ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, απαγορεύεται η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, εκτός από την αγροτική εκμετάλλευση - αγροτική δραστηριότητα, κατά την έννοια του ν. 3874/2010 (Α' 151), και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε.. Για την αποδοχή αιτήσεων για χορήγηση Οριστικής Προσφοράς Σύναυσης που υποβάλλονται στον αρμόδιο Διαχειριστή μετά από την έναρξη ισχύος της κοινής απόφασης του τετάρτου εδαφίου, προς εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σταθμών εγκατεστημένης ισχύος μικρότερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ (1 MW), στις ανωτέρω εκτάσεις, λαμβάνοντας υπόψη και την ισχύ σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα, σύμφωνα με την κοινή απόφαση του δωδέκατου εδαφίου, απαιτείται η άσκηση καλλιεργητικής δραστηριότητας. Τα είδη και οι καλλιέργειες των φυτών υποδεικνύονται από μελέτη, όπως και οι συνθήκες της καλλιέργειάς τους. Κατόπιν διενέργειας της ως άνω μελέτης, με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, καθορίζονται οι κατηγορίες των αιτούντων, οι λεπτομέρειες, προϋποθέσεις και διαδικασίες για την εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών σταθμών και την άσκηση της καλλιεργητικής δραστηριότητας. Κάθε επέμβαση στις εκτάσεις αυτές είτε για τη μεταβολή του προορισμού τους και τη διάθεσή τους για άλλες χρήσεις είτε για την εκτέλεση έργων ή τη δημιουργία εγκαταστάσεων ή παροχή άλλων εξυπηρετήσεων μέσα σε αυτές, έστω και χωρίς μεταβολή της κατά προορισμό χρήσης τους, αποτελεί εξαιρετικό μέτρο και ενεργείται πάντοτε με βάση τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται με κοινή απόφαση των αρμοδίων οργάνων των Υπουργείων Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Περιβάλλοντος και Ενέργειας και μόνο για λόγους που εξυπηρετούν τον γεωργικό χαρακτήρα της αγροτικής εκμετάλλευσης ή την εγκατάσταση σταθμών Α.Π.Ε.. Η απαγόρευση αυτή δεν ισχύει εφόσον πρόκειται για εκτέλεση στρατιωτικών έργων, που αφορούν στην εθνική άμυνα της χώρας, καθώς και για την εκτέλεση μεγάλων αναπτυξιακών έργων του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α., πρώτου και δεύτερου βαθμού, για την κατασκευή δικτύων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, υποσταθμών και εν γένει για

την εκτέλεση κάθε έργου που αφορά στην υποδομή του ηλεκτρικού συστήματος και του δικτύου φυσικού αερίου, σταθμών αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας ή για περιπτώσεις Στρατηγικών Επενδύσεων, όπως αυτές προσδιορίζονται βάσει του οικείου νομοθετικού πλαισίου, ιδίως για επενδύσεις που αφορούν και συνδέονται με τη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και τη βιομηχανία τροφίμων. Κτίρια και εγκαταστάσεις νομίμως υφιστάμενα προ της 3ης.12.2019 επί αγροτεμαχίων που έχουν χαρακτηριστεί ως αγροτικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας, μπορούν να αλλάξουν χρήση, ώστε να αξιοποιηθούν για μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Η ως άνω απαγόρευση δεν ισχύει και για την κατασκευή μικρών μονάδων επεξεργασίας λυμάτων, μικρής ισχύος, έως τριών χιλιάδων (3.000) ισοδυνάμων κατοίκων, από παρόχους υπηρεσιών ύδατος, σε όσες δημοτικές ενότητες, μετά από ειδική τεκμηρίωση της σκοπιμότητας και αναγκαιότητας της χωροθέτησης, κατασκευής και λειτουργίας τους, δεν υφίσταται λιγότερο περιβαλλοντικά επαχθής, τεχνικά εφικτή και βιώσιμη εναλλακτική λύση. Στην περίπτωση αυτή, οι μονάδες υποχρεούνται να διαθέτουν, κατά προτεραιότητα, προς επανάχρηση τα επεξεργασμένα λύματα για την άρδευση παρακείμενων γεωργικών εκτάσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια της σχετικής κειμένης νομοθεσίας. Ειδικά η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος μεγαλύτερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ (1 MW) απαγορεύεται σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών της Αττικής, καθώς και των περιοχών της Επικράτειας που έχουν ήδη καθοριστεί ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) ή Σχέδια Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) του ν. 2508/1997 (Α' 124), σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (Α' 33) και σε Τοπικά Χωρικά Σχέδια του ν. 4447/2016 (Α' 241), εκτός αν διαφορετικά προβλέπεται στα εγκεκριμένα αυτά σχέδια. Ειδικά η παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος μικρότερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ (1 MW) επιτρέπεται σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών της Αττικής, καθώς και των περιοχών της Επικράτειας που έχουν ήδη καθοριστεί ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) ή Σχέδια Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) του ν. 2508/1997 (Α' 124), σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (Α' 33) και σε Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια του ν. 4447/2016 (Α' 241), υπό την προϋπόθεση ότι οι

φωτοβολταϊκοί σταθμοί, για τους οποίους χορηγούνται δεσμευτικές προσφορές σύνδεσης από τον αρμόδιο Διαχειριστή, μετά την έναρξη ισχύος της υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΔΑΠΕΕΚ/74123/2971/29.7.2020 κοινής απόφασης των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Β' 3149), δεν υπερβαίνουν το μηδέν κόμμα οχτώ τοις εκατό (0,8%), καλύπτουν αγροτικές εκτάσεις που αθροιζόμενες με τις αγροτικές εκτάσεις που καλύπτουν φωτοβολταϊκοί σταθμοί που έχουν ήδη τεθεί σε λειτουργία ή έχουν χορηγηθεί δεσμευτικές προσφορές σύνδεσης και τις εκτάσεις που καλύπτουν φωτοβολταϊκοί σταθμοί που εγκαθίστανται σύμφωνα με την παρ. 11 του άρθρου 51 του ν. 4178/2013 (Α' 174), δεν υπερβαίνουν το μηδέν κόμμα οχτώ τοις εκατό (0,8%) του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων της κάθε Περιφερειακής Ενότητας. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που εκδίδεται μέσα σε δύο (2) μήνες από τη θέση σε ισχύ της παρούσας διάταξης καθορίζεται η ισχύς σε μεγαβάτ (MW) των φωτοβολταϊκών σταθμών που επιτρέπεται να εγκατασταθούν σε αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα και προσδιορίζονται οι ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών. Για τον ανωτέρω καθορισμό χρησιμοποιούνται τα στοιχεία της Ετήσιας Γεωργικής Στατιστικής Έρευνας του έτους 2017 της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και λαμβάνεται υπόψη μία τυπική στρεμματική κάλυψη ανά μονάδα ισχύος των φωτοβολταϊκών σταθμών. Με την απόφαση αυτή δύναται να επιβάλλονται περιορισμοί ως προς το είδος των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ενώ μπορεί να περιορίζεται και το ως άνω ποσοστό σε συγκεκριμένες Περιφερειακές Ενότητες. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων μπορεί να προσδιορίζονται περιορισμοί στον τρόπο θεμελίωσης των βάσεων στήριξης των φωτοβολταϊκών συστημάτων, καθώς και υποχρεώσεις για την αποκατάσταση του γηπέδου μετά την αποξήλωση φωτοβολταϊκών σταθμών.»

Γ. Η αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΧΩΡΣ/76104/1176 (ΦΕΚ ΑΑΠ 299) «Έγκριση Αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και Περιβαλλοντική Έγκριση αυτού» (ΠΧΠ), ιδίως τα άρθρα 9, 11, 15 και 18, που έχουν ως εξής:

«Άρθρο 9 Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων/τοπίων: Με βάση το προωθούμενο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης, οι κεντρικοί στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις που διατρέχουν κάθε υποτομέα χωρικών ρυθμίσεων του ΠΠΧΣΑΑ

αφορούν: την ανάπτυξη δραστηριοτήτων με αειφορικό τρόπο σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και τη χρήση των φυσικών πόρων και ιδίως του πόρου "γη", την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη βέλτιστη διαχείριση των πόρων στα πλαίσια των εκάστοτε ασκούμενων πολιτικών και προγραμμάτων, την εκτεταμένη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των προστατευόμενων περιοχών βιοποικιλότητας, την ανάδειξη των πόρων της Περιφέρειας και ιδίως της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (θεσμικά προστατευόμενων περιοχών ή αναγνωρισμένων ως τέτοιων) ως παράγοντες ανάπτυξης της Περιφέρειας και ενίσχυσης της θέσης και εξειδίκευσης του ρόλου της στον διεθνή/ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο, την ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού κόστους στις μεταφορές, ειδικά στους τομείς φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (προστατευόμενες περιοχές), τη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης με ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας με μείγμα ενεργειακό και μεγέθη που συνάδουν με του φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, την εξοικονόμηση ενέργειας σ' όλους τους τομείς και τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, την ολοκληρωμένη χωρική διαχείριση των θαλάσσιων χώρων και των ακτών, την ένταξη της προστασίας του τοπίου στις χωρικές πολιτικές.»

«Άρθρο 11 Χωρική οργάνωση του παραγωγικού συστήματος: Α. Πρωτογενής τομέας 1. Προωθείται η θεώρηση της υπαίθρου ως σύνθετο φυσικό και ανθρωπογενές σύστημα, υπόβαθρο της παραγωγής, τροφοδότη των πόλεων και των οικισμών και όχι ως χώρο επέκτασής τους μέσω της ανεξέλεγκτης οικιστικής διάχυσης. 2. Οι γενικές στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης της υπαίθρου που απορρέουν από το χωρικό πρότυπο του ΠΧΠ είναι: η αύξηση της ελκτικότητας της για παραγωγή και κατοίκηση μέσω της οργάνωσης κατά βιώσιμες χωρικές αναπτυξιακές και οικιστικές ενότητες πόλης – υπαίθρου, ο προγραμματισμός ανάπτυξης της γεωργίας θα πρέπει να στηρίζεται αρχικά στις δυνατότητες των φυσικών πόρων (έδαφος, νερά) καθώς και στα έργα υποδομής. Οι επιπλέον διαθέσιμοι πόροι (γεωργική γη - βοσκότοποι, οριακά γεωργικά εδάφη) αναπτύσσονται ήπια ή διαφυλάσσονται με περιβαλλοντικά κριτήρια. Κυρίαρχος κορμός της πρωτογενούς παραγωγής και των συνοδευτικών δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων είναι η χωρική δέσμη «Θήβα - Λιβαδειά - Γραβιά/Άμφισσα - Λαμία -Δομοκός» που έλκει τις ένθεν και ένθεν γεωργοκτηνοτροφικές και αγροτοδασικές περιοχές της Φωκίδας, Εύβοιας και Ευρυτανίας. Στον σύνθετο αυτό στεριανό χώρο προστίθεται η θαλάσσια αλιευτική δραστηριότητα (αλιεία και υδατοκαλλιέργεια εντός ΠΟΑ Υ). 3. Οι ειδικές κατευθύνσεις διαχείρισης είναι: Η αυστηρή

διατήρηση της γεωργικής γης και η αποτροπή της αλλαγής χρήσεων σε αυτήν. Η απαγόρευση στην αρδευόμενη, αρδεύσιμη ή σε αναδασμό ή υπό αναδασμό γεωργική γη, άλλων χρήσεων πλην γεωργικής και των συνοδών εγκαταστάσεων αποθήκευσης και πρώτης επεξεργασίας των παραγόμενων προϊόντων στη γεωργική εκμετάλλευση, ανεξάρτητα της θέσης των εκμεταλλεύσεων ως προς το οδικό δίκτυο κάθε επιπέδου μέχρι τον καθορισμό της ΓΓΥΠ. Η προσαρμογή στις απαιτήσεις της κλιματικής αλλαγής και της ενεργειακής κρίσης, με χρήση των πολλαπλών εναλλακτικών ενεργειακών πόρων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, π.χ. γεωθερμία, Φ/Β, μικρά υδροηλεκτρικά, βιομάζα, μικρά αιολικά. Η ορθολογική διαχείριση των αρδευτικών υποδομών και εγγειοβελτιωτικών έργων σε σχέση με τις απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και την ποσότητα των υδατικών πόρων. Η προώθηση της «περιβαλλοντικής γεωργίας» και της ποικιλομορφίας της γεωργικής παραγωγής στις εκτεταμένες περιοχές παραδοσιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας, με ταυτότητα και δυνατότητες «εναλλακτικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης βιολογικών προϊόντων, προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ κλπ», με παράλληλη διατήρηση των αγροτικών τοπίων με στόχο την προώθηση του αγροτουρισμού και τουρισμού συνδεδεμένου με την παραδοσιακή γαστρονομία και την υπαίθρια αναψυχή. Η αποτύπωση και ορθολογική διαχείριση βοσκοτόπων. Προώθηση σχεδίων διαχείρισης ώστε να είναι επιλέξιμοι στις ενισχύσεις της περιόδου 2014-2020, με προτεραιότητα στον ορεινό και ημι-ορεινό χώρο. Η πιλοτική εφαρμογή φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων στην ευρεία ζώνη αγροτοδασικών δραστηριοτήτων ως συνεχείς εκτάσεις ελεύθερης βόσκησης και συλλογικού σταυλισμού.

.....

Προώθηση ειδικού προγράμματος για τον Ελαιώνα Άμφισσας/Δελφών/Αράχωβας ως προστατευόμενο διεθνές μνημείο (UNESCO) που θα συνδέει τη γεωργική δραστηριότητα με την προστασία του τοπίου και της βιοποικιλότητας και τη διασύνδεση του με την τουριστική επισκεψιμότητα (Πρόγραμμα Ενίσχυσης για διατήρηση τοπίων). Αναβάθμιση υπαρχουσών δομών εφαρμοσμένης εκπαίδευσης, έρευνας και νέων τεχνολογιών στον πρωτογενή τομέα και δημιουργία Ινστιτούτου Διαχείρισης Υδατικών Πόρων και Εγγειοβελτιωτικών Έργων.

Χ.Ε.5: Ευρύτερη Περιοχή Δικτύου Άμφισσας - Ιτέας – Δελφών

Έχει αστικό χαρακτήρα και δυνατότητες ελκτικής κατοίκησης, λειτουργεί ως πολιτιστικός, μορφωτικός και τουριστικός πόλος διεθνούς εμβέλειας, με τους Δελφούς

και το Δελφικό Τοπίο σε συνδυασμό με τους παραδοσιακούς οικισμούς και τα ιστορικά κέντρα της περιοχής. Εκτείνεται στο σύνολο της Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας (Δήμοι Δελφών και Δωρίδος) και περιλαμβάνει τη Δ.Ε. Αράχοβας ως αναπόσπαστο τμήμα του Δελφικού Τοπίου. Έχει πληθυσμιακή δυναμική > 40.000 κατοίκων περίπου. Κέντρο της Χωρικής Ενότητας είναι το δίκτυο Άμφισσα-Ιτέα-Δελφοί.

1. *Γενικές Κατευθύνσεις: Ιδιαίτερη διασύνδεση του σχεδιασμού με την ποιότητα ζωής και την πολιτιστική αναψυχή των επισκεπτών και των κατοίκων μέσω διασύνδεσης τουριστικών υπηρεσιών και αναβάθμισης του οικιστικού δικτύου. Ο σχεδιασμός πρέπει να ενσωματώνει την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των φυσικών κινδύνων. Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με κατεύθυνση προς τον εισερχόμενο τουρισμό, μέσω επιλεγμένων πόρων-προορισμών διεθνούς ελκτικότητας και τον τουρισμό προς ειδικές κατηγορίες πόρων. Διαφοροποίηση του συστήματος μεταφορών υπέρ των θαλάσσιων διασυνδέσεων και του σιδηροδρόμου για μείωση της πίεσης των τουριστικών οδικών μεταφορών στο ενεργειακό αποτύπωμα. Στις εκτός ευρείας τουριστικής ζώνης παράκτιες περιοχές (Χάρτης Π2α) αναπτύσσονται κατά προτεραιότητα οι χρήσεις σύμφωνα με τον αναπτυξιακό χαρακτήρα της Χωρικής Ενότητας στην οποία ανήκουν. Οι τουριστικές χρήσεις αναπτύσσονται κατά προτεραιότητα με πυρήνες τους αξιόλογους πολυπληθείς οικισμούς της Περιφέρειας ή οργανωμένους υποδοχείς, λαμβανομένης όσιν απαραίτητως της φέρουσας ικανότητας ανά περίπτωση και σε συμβατότητα με άλλες χρήσεις. Διαχείριση κατ' οικονομία των νέων τουριστικών αναπτύξεων, στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες τουριστικές περιοχές (Πίνακας 1, Παράρτημα) με προτεραιότητα στην προώθηση της ανακύκλωσης/εκσυγχρονισμού/απόσυρσης εγκαταστάσεων και επανάχρησης της γης με νέα χρήση την τουριστική ή της αξιοποίησης σχολάζοντος οικιστικού αποθέματος ιδίως σε αξιόλογους, από άποψη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ή θέσης, οικισμούς.*

.....
Απαγορεύεται η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων εντός της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας πλην τουρισμού υπαίθρου συνδεδεμένου με την αγροτική δραστηριότητα του συγκεκριμένου χώρου.
.....

2. *Κατευθύνσεις κατά μορφή τουρισμού Πολιτιστικός τουρισμός Ανάπτυξη κατά προτεραιότητα με επίκεντρο τα πολιτιστικά δίκτυα/μνημεία-χώροι διεθνούς εμβέλειας*

(Δελφοί, Θερμοπύλες, Όσιος Λουκάς, Θήβα καθώς και Πλαταιές - Αυλίδα - Ερέτρια) και ιεραρχημένη επέκταση τους. Να ολοκληρωθεί η χάραξη Ζωνών Α' και Β' Προστασίας στα μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας, με προτεραιότητα σε όσα είναι επισκέψιμα και αξιοποιούνται τουριστικά.

.....
«Άρθρο 15 Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων λοιπής τεχνικής υποδομής Α. Υποδομές ενέργειας και τηλεπικοινωνιών Ως γενική στρατηγική προτείνεται η ανάπτυξη του συστήματος ενέργειας σε συνεργεία με το δεκαετές Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Συστήματος Μεταφοράς. Παράλληλα, προωθούνται οι εξής, στρατηγικοί στόχοι: Διασύνδεση της παραγωγής ενέργειας με το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό, τη διατήρηση του περιβάλλοντος και την εξασφάλιση αειφορίας της ανάπτυξης καθώς και τη δημιουργία υπεραξίας σε τοπικό επίπεδο που θα ενισχύσει την εξωστρέφεια της Περιφέρειας. Εξοικονόμηση ενέργειας τόσο στα κτίρια όσο και στο επίπεδο αξιοποίησης και διάδοσης νέων τεχνολογιών στους τομείς ζήτησης και προσφοράς ενέργειας.

.....
Περαιτέρω διείσδυση των ΑΠΕ μέσω: - σχεδιασμού του ενεργειακού μείγματος της Περιφέρειας με κατεύθυνση την αύξηση της παραγωγής ενέργειας από γεωθερμία και ΜΥΗΕ και ορθολογική ανάπτυξη Φωτοβολταϊκών και Αιολικών Πάρκων καθώς και την προώθηση των δυνατοτήτων αξιοποίησης της βιομάζας, - εξειδίκευσης περιοχών ανά τεχνολογία σταθμών ΑΠΕ λαμβάνοντας υπόψη αφ' ενός το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και αφετέρου, την ευαισθησία των επιμέρους χώρων ως προς το περιβάλλον και την παραγωγική ταυτότητα. Διατήρηση των υπάρχουσών αναπτύξεων εγκαταστάσεων ΑΠΕ καθώς και ορθολογική ανάπτυξη νέων σταθμών πλησίον υφιστάμενων, δεδομένου ότι τα συνοδόμενα έργα -που προϋποθέτουν σημαντικές παρεμβάσεις στο περιβάλλον (οδικά δίκτυα, ηλεκτρικά δίκτυα)- είναι ήδη κατασκευασμένα. Ανάπτυξη ΑΠΕ μέσω ΜΥΗΕ και της αξιοποίησης της βιομάζας με χρήση των ηπιότερων τεχνολογιών και εγκαταστάσεων στον ευαίσθητο οικολογικά και αναπτυξιακά ορεινό χώρο των υψηλών δασικών και αλπικών οικοσυστημάτων και των κατολισθαινουσών περιοχών τους και ιδίως στην Π.Ε. Ευρυτανίας λόγω παρουσίας όλων των ανωτέρω παραμέτρων. Προώθηση της ανάδρασης προς το Ε.Π. ΑΠΕ της έγκαιρης εξαίρεσης συνολικά της Π.Ε. Ευρυτανίας και τμημάτων των ορεινών όγκων Οίτης - Βαρδουσιών - Γκιώνας και Ελικώνα και τμημάτων της Εύβοιας από τις περιοχές ΠΑΠ του Ε.Π.

Κατά προτεραιότητα χωροθέτηση Αιολικών και Φωτοβολταϊκών Πάρκων στις περιοχές ανενεργών λατομείων ή εξορύξεων.»

«Άρθρο 18 Όροι, περιορισμοί και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος:

1. Κατά τον σχεδιασμό των χωρικών σχεδίων, των έργων και δράσεων που αφορούν την υλοποίηση του Σχεδίου, να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα: 1.1. Η διασφάλιση των φυσικών διεργασιών, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων καθώς και η βιοποικιλότητά τους. 1.2. Η απορρέουσα από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία υποχρέωση της χώρας για την προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας (διατήρηση των οικοσυστημάτων και των φυσικών οικοτόπων, και διατήρηση και αποκατάσταση ζώντων πληθυσμών των διαφόρων ειδών στο φυσικό τους περιβάλλον). 1.3. Η αρχή της πρόληψης. 1.4. Οι κατευθύνσεις, όροι και περιορισμοί των θεσμοθετημένων γενικών και ειδικών χωροταξικών σχεδίων, όπως εκάστοτε ισχύουν. 1.5. Οι κατευθύνσεις, όροι και περιορισμοί που θα επιβληθούν από τα προεδρικά διατάγματα (π.δ.) του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/1986), όπως τροποποιήθηκε (αντικαταστάθηκε) από το άρθρο 6 του ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/2011), που τυχόν εκδοθούν επί τη βάση των συμπερασμάτων των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) των οποίων η εκπόνηση προβλέπεται από το Σχέδιο. 2. Το Σχέδιο πρέπει να προσαρμόζεται στις προβλέψεις των εκάστοτε εν ισχύ σχεδίων και προγραμμάτων με αυξημένη ισχύ έναντι αυτού σε περιπτώσεις διαφοροποίησης του. 3. Για τη βιώσιμη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών όπως του Δικτύου Natura 2000 στο στάδιο αξιολόγησης των προτάσεων σχεδιασμού των έργων του Σχεδίου να λαμβάνονται υπόψη τα εξής: 3.1 Τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής ώστε να διαπιστώνεται η οικολογική σημασία της ως προς το αν αποτελούν ενδιαίτηματα για είδη πανίδας και χλωρίδας ιδιαίτερης σημασίας και που τελούν υπό καθεστώς προστασίας (Οδηγία 79/409 και Οδηγία 92/43). 3.2 Οι όροι και περιορισμοί που προβλέπονται από τις ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις προστασίας και διαχείρισης. 4. Για την προστασία της βιοποικιλότητας, των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας θα πρέπει: 4.1 Να τηρούνται οι όροι και περιορισμοί που απορρέουν από την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία των περιοχών του δικτύου Natura 2000. 4.2 Στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Σχεδίου να ενσωματωθούν κατάλληλα κριτήρια επιλογής προτάσεων/καθορισμού των ζωνών προστασίας, οι οποίες να περιλαμβάνουν σαφείς απαιτήσεις ως προς τη συμβατότητα της αξιολογούμενης

πρότασης με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην περιοχή ανάπτυξης της. Επίσης να δίνεται προτεραιότητα στην προώθηση εκείνων των δράσεων που ενισχύουν της προστασία και ανάδειξη φυσικών οικοτόπων. 4.3 Να δίνεται προτεραιότητα στις δράσεις αποκατάστασης των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) και ειδικότερα αυτών που βρίσκονται εντός οικοτόπων. 4.4 Να εφαρμόζονται βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές σε έργα και δραστηριότητες, προκειμένου να ελαχιστοποιείται η προκαλούμενη περιβαλλοντική υποβάθμιση. 4.5 Να εφαρμόζονται συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης.

.....

5. Στα έργα και δράσεις του Σχεδίου να ενσωματώνονται κατευθύνσεις προσαρμοσμένες στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. 6. Για την προστασία των εδαφών σε προστατευόμενες ή μη περιοχές και την αποφυγή απώλειας, ρύπανσης ή υποβάθμισης τους, θα πρέπει: 6.1 Στο πλαίσιο των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού, καθώς και κατά την υλοποίηση και περιβαλλοντική αδειοδότηση μεμονωμένων έργων, να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή της επιβάρυνσης του εδάφους. 6.2 Να ενθαρρύνεται η υλοποίηση έργων σε κατάλληλες περιοχές (με γνώμονα την αξιοποίηση κατά το δυνατόν υποβαθμισμένων περιοχών και εδαφών αντί παραγωγικών εδαφών), αποφεύγοντας κατά το δυνατόν την χωροθέτησή τους σε περιοχές με μοναδικό χαρακτήρα τοπίου (λόγω της ποικιλίας του φυσικού ανάγλυφου που παρουσιάζουν) και με μεγάλη αισθητική αξία (λόγω του αξιόλογου βαθμού φυσικότητας).

.....».

Γ. Ο Ν. 3581/2011 ιδίως δε το άρθρο 9 αυτού, σύμφωνα με το οποίο:

«α) Σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης του οικείου νομού ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, απαγορεύεται η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, εκτός από τη γεωργική εκμετάλλευση και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε.. Κάθε επέμβαση στις εκτάσεις αυτές, είτε για τη μεταβολή του προορισμού τους και τη διάθεσή τους για άλλες χρήσεις είτε για την εκτέλεση έργων ή τη δημιουργία εγκαταστάσεων ή παροχή άλλων εξυπηρετήσεων μέσα σε αυτές, έστω και χωρίς μεταβολή της κατά προορισμό χρήσης τους, αποτελεί εξαιρετικό μέτρο και ενεργείται πάντοτε με βάση τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης

και Τροφίμων και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται μέσα σε δύο (2) μήνες από την έναρξη ισχύος του παρόντος και μόνο για λόγους που εξυπηρετούν το γεωργικό χαρακτήρα της αγροτικής εκμετάλλευσης ή την εγκατάσταση σταθμών Α.Π.Ε.. Η απαγόρευση αυτή δεν ισχύει εφόσον πρόκειται για την εκτέλεση στρατιωτικών έργων, που αφορούν την εθνική άμυνα της χώρας, καθώς και για την εκτέλεση μεγάλων αναπτυξιακών έργων του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α. πρώτου και δεύτερου βαθμού. Ειδικά, απαγορεύεται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε. σε αγροτεμάχια της Αττικής που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, καθώς και σε περιοχές της Επικράτειας που έχουν ήδη καθοριστεί ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) ή Σχέδια Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) του ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α'), καθώς και Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (ΦΕΚ 33 Α'), εκτός αν διαφορετικά προβλέπεται στα εγκεκριμένα αυτά σχέδια».

Δ. Οι διατάξεις του Ν.4858/2021, ιδίως δε οι ακόλουθες:

«Άρθρο 10

1. Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του.

2. ....

3. Η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης, η τοποθέτηση τηλεπικοινωνιακών ή άλλων εγκαταστάσεων, η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον μνημείου, επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή το άμεσο περιβάλλον του ή η σχέση με αυτά είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να προκληθεί άμεση ή έμμεση βλάβη αυτών, λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης ή της εργασίας.

Άρθρο 12

.....

3. Οι παρ. 1 έως 6 του άρθρου 10 εφαρμόζονται αναλόγως και για τους αρχαιολογικούς χώρους. Πριν από την έκδοση της απόφασης της παρ. 1, απαιτείται η γνώμη του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού για υφιστάμενες δραστηριότητες της αρμοδιότητάς του, προκειμένου να καθορισθούν οι δυνατότητες και οι προϋποθέσεις συνέχισης της λειτουργίας τους στο πλαίσιο του άρθρου 10. Η γνώμη αυτή διατυπώνεται μέσα σε δύο (2) μήνες από την αποστολή του σχετικού ερωτήματος. Εάν παρέλθει άπρακτη η παραπάνω προθεσμία, η απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού εκδίδεται χωρίς τη γνώμη αυτή.»

III. ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΝ ΙΣΧΥ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ:

Εξεταζόμενα τα χαρακτηριστικά της περιοχής του έργου σε σχέση με την εν ισχύ νομοθεσία φαίνεται να μην συνάδει με την ισχύουσα νομοθεσία ιδίως δε ερμηνευομένη υπό το πρίσμα της οικείας νομολογίας.

Ειδικότερα:

A. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΗΣ ΓΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ:

Η ανάπτυξη σταθμού εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας σε περιοχή με γη υψηλής παραγωγικότητας δεν συνάδει με την ισχύ νομοθεσία, αλλά και την επ' αυτής εκδοθείσα νομολογία.

Συγκεκριμένα:

1. Ως προς τα υφιστάμενα χωροταξικά πλαίσια:

Το ΕΧΣ ΑΠΕ και δη το άρθρο 17 παρ. 2 περ. ε ρητώς αποκλείει την χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης ηλιακής ενέργειας στις γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 56 του ν. 2637/1998 όπως ισχύουν.

Περαιτέρω, το ΠΧΠ και δη το άρθρο 11 παρ. 3 προβλέπει ως προς την χωρική οργάνωση του παραγωγικού συστήματος την αυστηρή διατήρηση της γεωργικής γης και την αποτροπή της αλλαγής χρήσεων γης σε αυτήν. Επιπλέον, ορίζει την προώθηση της «περιβαλλοντικής γεωργίας» και της ποικιλομορφίας της γεωργικής παραγωγής στις

εκτεταμένες περιοχές παραδοσιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας με παράλληλη διατήρηση των αγροτικών τοπίων.

Επισημαίνεται ότι τα Ειδικά και Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια περιέχουν αφενός μεν δεσμευτικές κατευθύνσεις, με τις οποίες επιδιώκεται η επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων, αφετέρου δε ρυθμίσεις, οι οποίες εφόσον είναι αρκούντως σαφείς και δεν χρήζουν περαιτέρω εξειδίκευσης, καθίστανται αμέσως εφαρμοστέες και δεσμευτικές¹. Στην τελευταία αυτή περίπτωση εντάσσεται ο αποκλεισμός της χωροθέτησης εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης ηλιακής ενέργειας σε περιοχές με γη υψηλής παραγωγικότητας.

Έτι δε περαιτέρω, σύμφωνα με την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η νομική δεσμευτικότητα των Ειδικών και Περιφερειακών Χωροταξικών Πλαισίων αναπτύσσεται τόσο κατά την έγκριση ρυθμιστικών και γενικών πολεοδομικών σχεδίων και κάθε είδους κατώτερου επιπέδου σχεδίων χρήσεων γης, όσο και κατά την έκδοση εγκρίσεων και αδειών για την εγκατάσταση και λειτουργία έργων ανάπτυξης των σχετικών παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΣΤΕ 1421/2013, 1422/2013, 4013/2013, 4784/2013, 4982/2014). Τούτο, καθώς, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 24 παράγρ. 1 και 2, 79 παράγρ. 8 και 106 παράγρ. 1 και 2 του Συντάγματος προκύπτει ότι το Κράτος υποχρεούται, σύμφωνα με τις αρχές και τα πορίσματα της επιστήμης της χωροταξίας, να λαμβάνει τα αναγκαία για τον ορθολογικό χωροταξικό σχεδιασμό μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, οι άριστοι δυνατοί όροι διαβίωσης του πληθυσμού και η οικονομική ανάπτυξη, σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας, παρεμβαίνοντας στο αναγκαίο μέτρο στην οικονομική δραστηριότητα.

Άλλωστε, τα χωροταξικά σχέδια αποτελούν ουσιώδη όρο για τη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς με αυτά τίθενται, με βάση την ανάλυση των δεδομένων και την πρόγνωση των μελλοντικών εξελίξεων, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και ρυθμίζεται, μεταξύ άλλων, το πλαίσιο για τη διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, των περιοχών ασκήσεως παραγωγικών δραστηριοτήτων και των ελεύθερων χώρων στις εκτός σχεδίου περιοχές. Ο θεμελιώδης κανόνας της βιώσιμης ανάπτυξης ισχύει κατά μείζονα λόγο για τα ευαίσθητα οικοσυστήματα, των οποίων η οικιστική και εν γένει οικονομική ανάπτυξη πρέπει να συνδέεται με τη διατήρηση του χαρακτήρα τους και του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και να μη παραβιάζει την φέρουσα ικανότητά τους (ΣΕ 3920/2010 Ολομ. σκ. 8, 4901/2013, 2489/2006 κ.ά.). Εξ άλλου, όπως κρίνεται παγίως, «φυσικό περιβάλλον» εμπίπτουν στην προστασία του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος αποτελούν όχι μόνο τα φυσικά

¹ Γ. Γιαννακούρου (2019), Δίκαιο Χωροταξίας και Πολεοδομίας, Νομική Βιβλιοθήκη, 116.

οικοσυστήματα αλλά και τα τεχνητά, ιδίως δε η γεωργική γη, της οποίας η διατήρηση και η ορθή διαχείριση είναι ουσιώδης όρος της βιώσιμης ανάπτυξης, διότι αποτελεί την αναντικατάστατη βάση του ανθρωπογενούς παραγωγικού συστήματος. Τα αυτά ισχύουν, κατά μείζονα λόγο, προκειμένου περί της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, η διατήρηση και προστασία της οποίας επιβάλλεται από την συνταγματική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Επομένως, κατά την άσκηση από το Κράτος της χωροταξικής πολιτικής και της οικιστικής ανάπτυξης, η οποία πρέπει να είναι σύμφωνη προς τους κανόνες που απορρέουν από την ανωτέρω συνταγματική αρχή, απαιτείται να προστατεύεται και να διατηρείται η γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, η διαφύλαξη της οποίας εξυπηρετεί και αναπτυξιακούς στόχους (ΣΕ 3375/2015, 4534/2013, 3181/2004 7μ., 3489/2001, 3698/2000 7μ., 4815, 2303/1998, κ.ά., Π.Ε. 152/2011, 113/2010, 636/2002, 633/2002 κ.ά.). Η προστασία αυτή επιτρέπει μόνον κατ' εξαίρεση την εκτέλεση βασικών έργων υποδομής, των οποίων η κατασκευή σε συγκεκριμένη περιοχή παρίσταται αναπόφευκτη (βλ. ΣΕ 570/2012, 395/2014 σκ. 23).

Ειδικώς, ως προς τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, το Συμβούλιο της Επικρατείας δέχεται δεσμευτικότητα των χωροταξικών πλαισίων, όταν τα πλαίσια αυτά περιέχουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις και ρυθμίσεις με τη μορφή κριτηρίων και όρων και πάντως διατάξεων που διαθέτουν επαρκή βαθμό ακρίβειας και σαφήνειας, οι οποίες αναπτύσσουν για το λόγο αυτό πλήρη κανονιστική ισχύ, όπως εν προκειμένω τα, αφορώντα την εξεταζόμενη περίπτωση, χωροταξικά πλαίσια. Εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις αυτές, τότε τα χωροταξικά πλαίσια καθίστανται αντιτάξιμα και έναντι περιβαλλοντικών και λοιπών αδειών, καθόσον έργα που δεν πληρούν τα προβλεπόμενα από τα πιο πάνω πλαίσια κριτήρια και όρους, δεν μπορούν να αδειοδοτηθούν (ΣτΕ 2741/2014). Μάλιστα, η υποχρέωση συμβατότητας των περιβαλλοντικών όρων που περιλαμβάνονται στις ΑΕΠΟ προς τον υφιστάμενο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό προβλέπεται ρητώς στο άρθρο 2 παρ. 7 του Ν. 4014/2011 περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Για το λόγο αυτό, οι αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και οι απαιτούμενες άδειες για την εγκατάσταση και λειτουργία παραγωγικών ή επιχειρηματικών δραστηριοτήτων είναι ακυρωτές, εάν δεν συνάδουν προς τις κατευθύνσεις και ρυθμίσεις των πλαισίων αυτών.

2. Ως προς τις διατάξεις της νομοθεσίας που διέπει την ανάπτυξη ΑΠΕ:

Οι διατάξεις του Ν. 2637/1998 (άρθρο 56 παρ. 6) όπως ίσχυαν πριν την αντικατάστασή τους από το άρθρο 9 παρ. 7 του Ν. 3581/2011 προέβλεπαν ότι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος μεγαλύτερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ

(1 MW) απαγορευόταν μεταξύ άλλων σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας.

Πλέον το άρθρο 56 παρ. 6 του Ν. 2637/1998 έχει αντικατασταθεί και επιτρέπει την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης του οικείου νομού ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας.

Ωστόσο σύμφωνα με την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ Ε' 1189/2021 και 1544/2023), η τροποποίηση του ΕΧΠ και της νομοθεσίας κατά τρόπο που προσκρούει στο περιβαλλοντικό κεκτημένο είναι αντισυνταγματική. Συγκεκριμένα, το ΣτΕ έκρινε ότι η επιδείνωση του καθεστώτος περιβαλλοντικής προστασίας μιας περιοχής θα ήταν ανεκτή, εάν, κατόπιν εκτιμήσεως και σταθμίσεως άλλων παραγόντων, αναγόμενων στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, μεταξύ των οποίων είναι και η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, διαπιστωνόταν αιτιολογημένα η ανάγκη να επιτραπεί, προς εξυπηρέτηση των σκοπών αυτών, η κατασκευή έργου, η ωφέλεια από το οποίο θα υπερακόντιζε τους κινδύνους από τη μείωση της περιβαλλοντικής προστασίας (ΣτΕ 227/2020). Πριν επιλεγεί, όμως, μια τέτοια λύση, θα πρέπει να εξαντληθούν όλα τα άλλα δυνατά μέσα για την επιδίωξη του ως άνω αναγομένου στο γενικότερο δημόσιο συμφέρον σκοπού και θα καθίστατο αναπόφευκτη η πραγματοποίηση του έργου αυτού, η οποία, στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να επιτραπεί μόνον εντός του απολύτως αναγκαίου μέτρου, ώστε να προκύψει όσον το δυνατόν μικρότερη διακινδύνευση των επιβλαβών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Εξάλλου το Σύνταγμα ή άλλη διάταξη αυξημένης τυπικής ισχύος δεν καθιερώνει ως «προέχων» ή «υπέρτερο» σκοπό την ανάπτυξη ΑΠΕ σε σχέση προς άλλους σκοπούς δημοσίου συμφέροντος, όπως η προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας. Και ναι μεν τις αναγκαίες σταθμίσεις μεταξύ των διαφόρων σκοπών δημοσίου συμφέροντος με σκοπό την πρακτική τους εναρμόνιση ενεργεί ο νομοθέτης υπό τον δικαστικό έλεγχο, πλην οι σχετικές επιλογές και σταθμίσεις πρέπει να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένες, ιδίως όταν ανατρέπουν προηγούμενες βασικές και συνταγματικώς επιβεβλημένες επιλογές αυτού.

Επιπλέον το ΣτΕ έκρινε ότι οι διατάξεις του ν. 3851/2010 αποτελούν «σχέδια ή προγράμματα» και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42 και ως εκ τούτου ο νόμος αυτός - πριν τη ψήφιση του - έπρεπε να υποβληθεί σε ΣΜΠΕ.

Για τους λόγους αυτούς, σύμφωνα με το ΣτΕ, τόσο η τροποποίηση του ΕΧΠ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ειδικά ως προς την χωροθέτησή τους ακόμη και σε περιοχές με γη υψηλής παραγωγικότητας, όσο και η τροποποίηση των οικείων διατάξεων του Ν. 3851/2010 αντίκεινται στις συνταγματικές διατάξεις, και για το λόγο αυτό, λόγω της σπουδαιότητας του θέματος, η υπόθεση παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου για να αποφανθεί.

Αναγόμενες οι κρίσεις αυτές στην κρινομένη περίπτωση, οι νομοθετικές παρεμβάσεις που θυσιάζουν εν προκειμένω τη γη με χαρακτηριστικά υψηλής παραγωγικότητας για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκού σταθμού δεν προκύπτει ότι είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος προώθησης της ηλιακής ενέργειας και ότι δεν μπορούσε ο σκοπός αυτός να επιτευχθεί με την παράλληλη διατήρηση της γης υψηλής παραγωγικότητας. Η δημιουργία φωτοβολταϊκού σταθμού στην περιοχή δεν θα ήταν, συνεπώς, σύμφωνη με τις αρχές της πρόληψης και προφύλαξης (βλ. σχετικά και ΣτΕ1189/2021).

Κατ' ακολουθίαν, διαπιστώνεται ότι η εκτέλεση του εξεταζομένου έργου, δεδομένης της πραγματοποίησής του εντός περιοχής με γη με χαρακτηριστικά υψηλής παραγωγικότητας, παραβιάζει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς αντιστρατεύεται την παραπάνω συνταγματική αρχή (Σ.τ.Ε. 3478/2000 Ολομ., 613/2002 Ολομ., 2547/2005, 2125/2009, 570/2012, 3049/2015, 2787/2017, 1286/2019(βλ. 1544/2023).

B. Ως προς το ζήτημα της οπτικής επαφής των κατοίκων με τον Φ/Σ:

Ένα από τα ζητήματα του έργου που επιχειρείται να εγκατασταθεί στην περιοχή είναι η οπτική επαφή των κατοίκων της περιοχής με αυτό.

Τούτο, ωστόσο, αντίκειται στο εν ισχύ θεσμικό πλαίσιο και στην κατ' εφαρμογή αυτού νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Έτσι, μεταξύ των κριτηρίων χωροθέτησης των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας σύμφωνα με το ΕΧΣ ΑΠΕ (άρθρο 17 παρ. 1) είναι η περιοχή εγκατάστασης να είναι αθέατη από πολυσύχναστους χώρους. Επιπρόσθετα, η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι σε περίπτωση εγκατάστασης φωτοβολταϊκών σταθμών σε πολυσύχναστους χώρους πρέπει, στο πλαίσιο της σχετικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης, να καθορίζονται τα κατά περίπτωση κατάλληλα μέτρα για να μην υπάρχει σχετική οπτική όχληση.

Έχει κριθεί ότι εν όψει και των μεγάλων διαστάσεών τους τα Φ/Σ προκαλούν ουσιώδη επιδείνωση του φυσικού περιβάλλοντος και κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης του και λόγω της

αντανάκλασης του ηλιακού φωτός στα φωτοβολταϊκά πλαίσια, αλλά και κίνδυνο για την υγεία των πολιτών (ΣτΕ 504/2009). Η άμεση οπτική επαφή φωτοβολταϊκού έργου από τους κατοίκους μίας περιοχής συμβάλλει στην αισθητική υποβάθμιση της περιοχής, ειδικά όταν ο φωτοβολταϊκός σταθμός δεν βρίσκεται σε περιοχή με ανάλογες εγκαταστάσεις ούτε ανεπτυγμένη δόμηση, με αποτέλεσμα να είναι ορατός από κάθε πλευρά μίας περιοχής (ΣτΕ .

Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η εκτέλεση του εξεταζομένου έργου, δεδομένης της πραγματοποίησής του σε σημείο, στο οποίο υπάρχει οπτική επαφή με τους κατοίκους, αντιστρατεύεται το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας των κατοίκων της περιοχής.

Γ. Ως προς το ζήτημα των πολιτιστικών στοιχείων της περιοχής:

Σύμφωνα με το τεθέν ερώτημα, το έργο επιχειρείται να εγκατασταθεί σε εγγύτητα με αρχαιολογικό χώρο (αρχαιολογικός χώρος Μαλανδρινού «Φυσκείς») και με ιστορικό μνημείο («Μύλος Κόταρη»).

Τούτο ωστόσο σύμφωνα με την εν ισχύ νομοθεσία (άρθρα 12 και 10 του Ν. 4858/2021) απαγορεύεται στο βαθμό που αποτελεί ενέργεια δυνάμενη να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του αρχαιολογικού χώρου και του ιστορικού μνημείου.

Έτι δε περαιτέρω, η νομολογία του ΣτΕ, εφαρμόζοντας τις προαναφερόμενες διατάξεις, έχει κρίνει ιδίως εν όψει των προβλέψεων του άρθρου 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος ότι το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό, προκειμένου να εξασφαλιστεί στα όρια της Χώρας αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενεών και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων προερχόμενων από την ανθρώπινη δραστηριότητα που συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και γενικώς την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και συμβάλλουν στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης (ΣτΕ 991/2021).

Όπως προκύπτει, μάλιστα, από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέστηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και, ειδικότερα να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα

παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη, εξάλλου, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων, ερμηνευόμενων ενόψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, της ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης και της εξασφάλισης εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς, για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη, όμως, των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων έννομων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεπε ο συντακτικός νομοθέτης (βλ. ΣτΕ 3478/2000 Ολομ. σκ. 7, πρβλ. ΣτΕ 2300/1997 Ολομ. κ.ά.).

Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις συνάγεται ότι δεν επιτρέπονται κατά κανόνα επεμβάσεις, οι οποίες συνεπάγονται την καταστροφή, την αλλοίωση ή την με οποιοδήποτε τρόπο υποβάθμισή τους και ότι καταρχήν επιβάλλεται να διατηρούνται τα στοιχεία αυτά, αναλόγως και προς το είδος και το χαρακτήρα τους, στον τόπο, στον οποίο βρίσκονται.

Επιπλέον, στην περίπτωση του περιβάλλοντος αρχαιολογικού χώρου προστατευτέο στοιχείο συνιστά και η ανεμπόδιστη θέαση αυτού, καθώς και ο χαρακτήρας και η εν γένει φυσιογνωμία της ευρύτερης περιοχής (ΣτΕ 618/2018).

Κατ' εξαίρεση, όμως, είναι επιτρεπτές επεμβάσεις επί και πλησίον ακινήτου μνημείου, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι ανωτέρω διατάξεις, ύστερα από γνώμη του αρχαιολογικού συμβουλίου, κατόπιν έγκρισης του Υπουργού Πολιτισμού, ειδικά δε για τις οικοδομικές εργασίες, η έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού χορηγείται εάν η απόσταση από το ακίνητο μνημείο, στην έννοια του οποίου συμπεριλαμβάνεται πλέον ρητώς και το άμεσο περιβάλλον του, ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη σε αυτό. Προκειμένου να εγκριθεί η εκτέλεση έργου επί ή πλησίον αρχαίων απαιτείται να αξιολογούνται τα χαρακτηριστικά του έργου και να εκτιμώνται οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεσή του στα ακίνητα μνημεία, η χορήγηση δε της σχετικής έγκρισης πρέπει να στηρίζεται σε ειδική αιτιολογία που να περιέχει α) περιγραφή των προστατευτέων αρχαίων, β) περιγραφή του προς εκτέλεση έργου και γ) τεκμηριωμένη εκτίμηση

των επιπτώσεων του έργου επί των αρχαίων (ΣτΕ 5460/2012 7μ. σκ. 7, 2611/2016 σκ. 8 πρβλ. ΣτΕ 2175/2004 Ολομ. σκ. 12, 3454/2004 Ολομ. σκ. 8, 676/2005 Ολομ. σκ. 11).

Σύμφωνα με την επί του θέματος νομολογία του ΣτΕ (ΣτΕ 175/2021) ο Υπουργός Πολιτισμού, προκειμένου να χορηγήσει την έγκριση για την εκτέλεση ενός έργου ή για την ανάπτυξη μίας δραστηριότητας πλησίον αρχαίων μνημείων ή εντός αρχαιολογικού χώρου ή ιστορικού τόπου, αξιολογεί τα χαρακτηριστικά του έργου ή της δραστηριότητας και εκτιμά τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεση του έργου ή η ανάπτυξη της δραστηριότητας στα ακίνητα μνημεία και στον αναγκαίο για την ανάδειξή τους χώρο ή στον αρχαιολογικό χώρο ή στον ιστορικό τόπο, δηλαδή στα αγαθά που εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του αρχαιολογικού νόμου (πρβλ. ΣτΕ 1454/2018 7μ., 214/2019). Εξάλλου, κατά την έννοια των διατάξεων της οικείας νομοθεσίας (Ν. 4858/2021), ο Υπουργός Πολιτισμού δύναται και να απαγορεύει κάθε έργο ή δραστηριότητα που μπορεί να βλάψει, αμέσως ή εμμέσως, και δη τόσο από απόψεως ασφάλειας όσο και αισθητικής, τις αρχαιότητες ή τα νεότερα μνημεία, με γνώμονα την εις το διηνεκές διατήρηση και προστασία τους και πάντοτε εν όψει αφ' ενός του χαρακτήρα των προστατευτέων μνημείων και αφ' ετέρου του συγκεκριμένου έργου που πρόκειται να επιχειρηθεί (βλ. ΣτΕ 4189/2014 7μ., 1170/2013, 3824/2007, 1580/2007 7μ., πρβλ. ΣτΕ 2065/2018). Η έγκριση, δηλαδή, της αρμόδιας αρχαιολογικής υπηρεσίας, η οποία αποτελεί την προϋπόθεση εκδόσεως των τυχόν απαιτούμενων για τη λειτουργία των δραστηριοτήτων λοιπών διοικητικών πράξεων, χορηγείται μόνο εάν, κατά την αιτιολογημένη κρίση του αρχαιολογικού οργάνου, το έργο ή η δραστηριότητα, είτε καθ' εαυτό είτε εν όψει των συνθηκών που υφίστανται στην περιοχή, δεν συνεπάγεται δυσμενείς επιπτώσεις στη διατήρηση, την προβολή και την εν γένει προστασία του μνημείου, αλλά και του χώρου που το περιβάλλει, και μάλιστα σε έκταση επαρκή για την ανάδειξή του (βλ. μεταξύ άλλων ΣτΕ 4189/2014 7μ., 1170/2013, 3824/2007, 1580/2007 7μ.).

Ομοίως, σε εξαιρετικές περιπτώσεις μεγάλων τεχνικών έργων, τα οποία είναι απαραίτητα για την εθνική άμυνα της Χώρας ή έχουν μείζονα σημασία για την εθνική οικονομία και ικανοποιούν ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, είναι δυνατό να επιτρέπονται τέτοιες επεμβάσεις στο μέτρο που καθίστανται απολύτως αναγκαίες για τους παραπάνω σκοπούς, ύστερα από στάθμιση της αξίας του μνημείου ως στοιχείου της πολιτιστικής κληρονομιάς, της σοβαρότητας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας να εκτελεστεί το έργο, εφόσον διαπιστωθεί, με βάση εμπειριστατωμένη έρευνα, ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση, με την οποία θα ήταν δυνατό να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου (ΣτΕ 3478/2000 Ολομ. σκ. 7, πρβλ. ΣτΕ

2300/1997 Ολομ. σκ. 8, 3851/2006 7μ. σκ. 15, 5460/2012 7μ. σκ. 5, 26/2014 Ολομ. σκ. 22, 1805/2016 σκ. 4, 2611/2016 σκ. 6, 2842/2018 σκ. 11 κ.ά.).

Τούτο όμως δεν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση και ουδόλως μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι το συγκεκριμένο έργο έχει μείζονα σημασία για την εθνική οικονομία και ικανοποιεί ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου.

Υποχρεώσεις της Χώρας μας ως προς τα πολιτιστικά αγαθά, προκύπτουν και από τις διεθνείς συμβάσεις στις οποίες έχει προσχωρήσει και κυρώσει με τυπικό νόμο, όπως την Σύμβαση της Γρανάδας του 1985.

Έτσι, στο άρθρο 1 και 5 της Σύμβασης της Γρανάδας του 1985, η οποία κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2039/1992 (Α' 61) και τέθηκε σε ισχύ ως προς την Ελλάδα από 1.9.1992 (βλ. ανακοίνωση Υπουργείου Εξωτερικών στο ΦΕΚ Α' 114/1992) και η οποία αποβλέπει στη διατήρηση της μαρτυρίας για την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και στη μετάδοσή της στις επόμενες γενεές, ορίζεται ότι δεν είναι καταρχήν επιτρεπτή η μετακίνηση και, κατά μείζονα λόγο, η καταστροφή κάθε κατασκευής, η οποία είναι ιδιαίτερως σημαντική για τη διατήρηση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού ενδιαφέροντος τους, εκτός αν επιτακτικοί λόγοι προστασίας του ίδιου του μνημείου επιβάλλουν τη μετακίνησή του. Ομοίως με τη Σύμβαση αυτή προβλέπεται ότι δεν αποκλείονται, κατά την έννοια των άρθρων αυτών της Σύμβασης, επεμβάσεις και στα προστατευόμενα μνημεία, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να πραγματοποιηθούν μείζονα έργα, ιδιαίτερως σημαντικά και αναγκαία για την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, δεδομένου ότι η παρεμπόδιση τέτοιων έργων προδήλως δεν περιλαμβάνεται στη βούληση των συμβαλλόμενων μερών. Η σχετική κρίση της Διοίκησης πρέπει να στηρίζεται σε όλως ειδική αιτιολογία τόσο ως προς τη σημασία του έργου σε συσχέτιση και προς την πολιτιστική αξία του θιγόμενου μνημείου, όσο και ως προς την ανυπαρξία εναλλακτικής λύσης (ΣτΕ 3478/2000 Ολομ. σκ. 20, 26/2014 Ολομ. σκ. 25).

Ως προαναφέρθηκε, ωστόσο, ουδόλως εν προκειμένω συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την κατ' εξαίρεση αυτή παρέμβαση. Κατά συνέπεια, η εγκατάσταση του Φ/Σ πλησίον του αρχαιολογικού χώρου και του ιστορικού μνημείου της περιοχής παραβιάζει το Σύνταγμα, τις συμβατικές υποχρεώσεις της Ελλάδας από τη Σύμβαση της Γρανάδας, αλλά και την οικεία νομοθεσία (Ν. 4858/2021), καθώς βλάπτει αυτά τόσο από απόψεως ασφάλειας όσο και αισθητικής, και περιορίζει την ανεμπόδιστη θέαση τους, καθώς και τον χαρακτήρα και την εν γένει φυσιογνωμία της ευρύτερης περιοχής.

IV. Συμπέρασμα:

Αναγομένων των χαρακτηριστικών του έργου στην εν ισχύ νομοθεσία προκύπτει, συνεπώς, ότι κατά τον σχεδιασμό του δεν ελήφθησαν υπόψη χωροταξικοί παράγοντες, ούτε οι ανθρώπινες και γεωργικές δραστηριότητες στην περιοχή, η οποία έχει χαρακτηριστικά γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας, ούτε προηγούμενη συνολική μελέτη ή ολοκληρωμένο χωροταξικό σχέδιο αναφορικά με τις σχεδιαζόμενες μονάδες στην περιοχή τις επιτρεπτές παρακείμενες δραστηριότητες και τις ενδεχόμενες σωρευτικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ούτε η ύπαρξη παραγόντων, οι οποίοι θα έπρεπε οπωσδήποτε να ληφθούν υπόψη, πριν προκριθεί η περιοχή εγκατάστασης του Φ/Σ, όπως η αισθητική υποβάθμιση της περιοχής, λόγω της άμεσης οπτικής επαφής του φωτοβολταϊκού έργου από τους κατοίκους της περιοχής, η διακινδύνευση του αρχαιολογικού χώρου και του μνημείου της περιοχής από απόψεως ασφάλειας και η εν γένει επιδείνωση του χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας της.

Προς τούτο, η επισπευδόμενη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων πάσχει και σε περίπτωση που τελικώς εγκριθεί είναι ακυρωτέα.

Αθήνα, 13 Μαρτίου 2024

Η γνωμοδοτούσα δικηγόρος

Ιωάννα Σ. Αλεξανδροπούλου

Δικηγόρος Παρ' Αρείω Πάγω,

Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών, DEA